

պատարագն, զոր առնել հրամայեաց, և զայլ արարողութիւնս ոմանս կացոյց. վասն որոյ քահանայք և դատաւորքն այսու դժուարեալք, զգանգատանս զրեցին առ Բիկնաղելի նունցիոսն փափին, որ յետոյ փափ եղև անուամբ Ինչնոչենցիոս ժի: Որոց պատասխանէ նունցիոսն, 1666, սեպտեմ. 6. զարմանալով, թէ զհարդ դժուարին զլուրն ի պատարագին ընդ զինւոյ խառնել, գոլով այս հաստատ սովորութիւն ի մէջ ամենայն ուղղափառաց, և ի ժողովոց իբր հարկաւոր սահմանեալ, և այլն: Քրէ նոյն նունցիոսն յամի 1667, յունուարի 3, և առ Նիկողայոս, զի զգանձն և զարդն եկեղեցւոյ թոյլ տացէ պահել դատաւորացն, ըստ հին սովորութեանն, և մի պահանջեսցէ ի նոցանէ զկելուր, այլ շատասցի պարգեւօք նոցին ըստ երախտեաց, զորոց գանգատեալք էին Կամէնցացիքն:

1666. ՌՃԺԵ. Կղեմէս Կալանոսն իտալիացի ի կարգէն Թէագինոսաց, աստուածաբանութեան և Հայոց վարդապետ... միսինար գոլով ընդ Հայաստան և ընդ Վիրս զամս 25, այնքան կատարելապէս ուսաւ զքերականութիւնն, զբովանդակ փիլիսոփայութիւնն, և այլն. ի Հայաստանեսայց դարձեալ ի Հռովմ, ուսոյց անդէն ի դպրատանն մերում զփիլիսոփայութիւն և զաստուածաբանութիւն՝ Հայոց արեւելականաց: Անտի ի Լէօպօլիս եկեալ՝ զնոյնս արար. յորոց բազում ընտիր վարդապետք ելին՝ հայրապետական դպրատանն. ուր անխոնջի աշխատութեամբ կեցեալ՝ հանգեալ ի Քրիստոս, յայսմ ամի, և թաղեցաւ ի մերումս աթոռակալ եկեղեցւոյն, ամաց... Սա մինչ էր ի Հայաստան՝ զզգեստ և (զձեւ) Հայոց արեւդայի կրէր, յաւուրս պահոց զձուկն ոչ ուտէր, զգինի ոչ ճաշակէր, թէպէտ վտիտ էր մարմնով. զգիշերային ժամն, զսաղմոսս և զայլն՝ ի միասին կատարէր. ըստ այնմ, « Ընդ ամենեսեան ամենայն եղէ, զի զամենեսեան շահեցայց: »

1668. ՌՃԺԶ. Նիկողայոս արքեպիսկոպոսն վերստին դայ ի Կամէնից, և զզովելի կարգաւորութիւնս եկեղեցականս առնէ յայսմ ամի, մայիսի 29, ի կէտս 19. ի մէջ որոց են, զի քահանայն որ մկրտէ՝ մի անգամ ասացէ Ես մկրտեմ յանուն Հօր, և այլն. — զի զՎեղլին օծումն տացեն հիւանդաց. — զգրեանս մկրտելոց, ամուսնացելոց և մեռելոց՝ ունիցին. — զհերետիկոսական դիրք՝ մի ոք իշխեսցէ գնել կամ վաճառել, — Մի ոք ի քահանայից իշխեսցէ վասն բազմաց զպատարագիս տուողաց՝ զմի միայն պատարագ մատուցանել, այլ այնքանս՝ որքան են տուողք: — Չտօնս ընծայման և Անարատ Յղութեան Աստուածածնին և Ամենայն Սրբոց՝ հանդիսի կատարել: Եւ զայս ամենայն ընդ պատժովք նզովից իսկոյն անկելոց՝ սահմանադրեաց:

Յետ այսոցիկ կոչի ի Ս. Ժողովոյն՝ ի Հռովմ. զի մի զկնի մահուան նորա (քանզի էին այժմ 42 ամք եպիսկոպոսութեան նորա, և կենաց 72), Հայք ի կաթողիկոսաց առեալք զեպիսկոպոս, դարձցին յառաջին հերձուածսն: